

VILTKARTLEGGING I HEMSEDAL KOMMUNE 2003

Sluttrapport

Asplan Viak AS

VILTKARTLEGGING I HEMSEDAL KOMMUNE 2003 -

BESKRIVELSE AV VILTOMRÅDER

SLUTTRAPPORT

Emne:	Viltkartlegging
Forfatter	Rune Solvang
Nøkkelord	Viltkartlegging, vilt, Hemsedal
Prosjektnr	103572
Rapportnavn	Viltkartlegging i Hemsedal
Rapportnr	H2003-57
Forside	Skogshorn. Foto: Rune Solvang

FORORD

Asplan Viak AS har i 2003-2004 gjennomført viltkartlegging i kommunene Hemsedal, Ål, Gol og Nes i Buskerud. Kontaktperson for disse kommunene har vært Hans Ivar Nesse, miljøvernkonsulent i Gol og Ål kommuner. Kontaktpersonene i de ulike kommunene har vært: Ingebjørg Kristiansen (Hemsedal), Einar Mjølid (Gol), Hans Ivar Nesse/Reidun Aaker (Ål) og Magne Akervold/Jon Andreas Ask (Nes). Arbeidet har blitt utført med økonomisk støtte fra Fylkesmannen i Buskerud og de involverte kommune.

Kommunene og Asplan Viak ønsker å takke alle som velvillig har stilt opp på intervjuer og bidratt med kunnskap om viltet i kommunene. En spesiell takk til alle som stilte opp på intervju i de ulike kommunene. Det er mange personer som har bidratt med opplysninger i kartleggingen. En spesiell takk rettes til Torgrim Breiehagen, Lars Egil Furuseth, Per Furuseth, Karl Plischewski, Andrew Clarke, Roald Bengtsson, Christian Steel, NOF Hemsedal (Bent Fjeldheim, Martin Lindal, Knut Erik Langehaug), Kåre Rasmushaugen, Geir Egil Roe, Egil Frantzen og Geir Olaf Gjerden og for alle de registreringer de har notert ned i årenes løp og meddelt prosjektet. Vi ønsker også å takke Steinar Stueflotten i LRSK-Buskerud som har oversendt interessante fugleregistreringer fra kommunene som er lagret i databasen til LRSK (LRSK er en komite i Norsk Ornitologisk Forening avdeling Buskerud).

En spesiell takk til kontaktpersonene i de ulike kommunene: Ingebjørg Kristiansen (Hemsedal), Einar Mjølid (Gol/Hemsedal), Hans Ivar Nesse (Ål, Gol), Magne Akervold/Jon Andreas Ask (Nes). Disse personene takkes for å ha lest korrektur til manus av rapporten, kommentert navnsetting av lokaliteter samt har kommet med andre nyttige kommentarer og vurderinger.

Det er et håp at viltkartleggingen blir brukt som et beslutningsverktøy i areal- og viltforvaltningen i kommunen. Naturen og variasjonen i det biologiske mangfoldet i Hallingdalskommunene er for mange tilreisende og fastboende en av mange årsaker til at man ønsker å bo i og besøke kommunen.

I tillegg til viltrapporten er det laget to digitale viltkart (et unntatt offentlighet). Viltopplysningene er lagt inn i databasen Natur 2000. Det er også laget en vedleggsrapport unntatt offentlighet hvor opplysninger om spillplasser for skogsfugl og rovfugllokaliteter er presentert.

Hos Asplan Viak har Rune Solvang vært prosjektleder. Torstein Reistadbakk i Asplan Viak har stått for kartproduksjonen.

Sandvika, 1.2.2004

For Asplan Viak AS

Rune Solvang
Prosjektleder

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING.....	5
1.1	FORMÅL.....	5
2	METODE.....	6
2.1	VILTKARTLEGGING	6
2.2	UTVALG AV ARTER.....	6
2.3	KARTFREMSTILLING.....	7
2.4	VERDISETTING.....	7
2.5	RØDLISTEARTER.....	8
3	VILTOMRÅDER.....	9
3.1	FUNKSJONSOMRÅDER FOR ULIKE ARTER	9
3.2	AVGRENSNING AV VILTOMRÅDER.....	11
3.3	FORVALTNING AV VILTOMRÅDER	11
4	DATAGRUNNLAG.....	12
4.1	REVISJON-KVALITETSSIKRING AV DATA	12
4.2	OFFENTLIGGJØRING	12
4.3	KUNNSKAPSSTATUS	14
4.4	INFORMANTER.....	15
5	OMRÅDEBESKRIVELSE.....	17
5.1	VÅTMARKSOMRÅDER.....	17
5.2	HØNSEFUGLER.....	23
5.2.1	<i>Storfugl – helårsområder.....</i>	<i>23</i>
5.2.2	<i>Ryper –vinterbeiteområder- (hekkeområder).....</i>	<i>25</i>
5.3	ANDRE VILTOMRÅDER	27
5.4	VILLREIN	27
5.5	ELG OG RÅDYR	29
5.5.1	<i>Vilttrekk.....</i>	<i>29</i>
6	KILDER.....	30

1 INNLEDNING

Viltkartlegging ble gjennomført i alle kommunene i Buskerud på midten av 1980-tallet. Fylkesmannen i Buskerud utarbeidet da et viltkart og en vedleggsrapport som beskrev ulike viltområder og viltarter i kommunene (Fylkesmannen i Buskerud 1986). I 1996 kom håndboken "Viltkartlegging" (Direktoratet for Naturforvaltning 1996)¹. Håndboken beskriver hvordan viltkartleggingen i kommunene bør gjennomføres. I tråd med håndboken og intensjonene i viltloven ønsker forvaltningen en bedre oversikt over viktige lokaliteter for *utvalgte* viltarter² i kommunene. Tradisjonelt har viltkartleggingen fokusert på jaktbart vilt og enkelte rovfuglarter, men i tråd med DN-håndbok 11-1996 kartlegges alle aktuelle viltarter.

Konvensjonen om biologisk mangfold (Rio-konvensjonen) forplikter Norge å forvalte naturverdiene slik at alle våre arter som finnes naturlig sikres i levedyktige bestander. Variasjon i naturtyper og biologisk mangfold skal opprettholdes. Hallingdalskommunene har sluttet seg til Fredrikstaderklæringen. Denne erklæringen sier at kommunen skal sikre en lokal ressursforvaltning som både bevarer det biologiske mangfoldet og gir grunnlag for livskraftige lokalsamfunn.

Turisme og friluftsliv er en viktig næringsvei for Hallingdalskommunene. Utmarks- og turistkommuner bør av den grunn ha god kunnskap om viltets leveområder og biologisk mangfold generelt, slik at arealforvaltningen kan være bærekraftig også i forhold til det biologiske mangfoldet. Tradisjonelt har hensynet til viltet i mange tilfeller vært tillagt mindre vekt enn andre forhold i arealforvaltningen. Kommunen som arealplanlegger og høringsinstans i ulike former for arealforvaltning bør ha et godt og oppdaterte viltkart slik at viltinteressene kan bli bedre ivaretatt i arealforvaltningen.

Viltkartet skal også være et viktig redskap for den generelle forvaltning av viltet gjennom jakt, naturovervåking, forskning og undervisning. Det er også et ønske at viltkartet skal øke kunnskapen og interessen for viltet blant kommunens innbyggere.

1.1 Formål

Formålet med viltkartleggingen er å få oppdatert og revidert kommunenes viltkart fra 1986.

¹ Finnes som revidert nettutgave på DN's hjemmeside

² Begrepet viltarter omfatter amfibier, krypdyr, fugler og pattedyr.

2 METODE

2.1 Viltkartlegging

Viltkartleggingen er gjennomført etter retningslinjer i viltkartleggingshåndboken (DN 1996).

Kartleggingen er basert på

- møter og telefonintervju med personer med kunnskap om viltet i kommunen, se kapittel 4.4. Informanter har vært grunneiere, hytteeiere, jegere, friluftsfolk, fugleinteresserte og andre naturinteresserte.
- innsamling og systematisering av eksisterende informasjon i rapporter, utredninger, artikler, Fylkesmannens naturbase, Norsk Ornitologisk Forening avdeling Buskeruds LRSK-arkiv³.
- feltarbeid

På bakgrunn av dette er det utarbeidet

- en rapport som beskriver svært viktige og viktige viltområder, samt en vedleggsrapport som er unntatt offentlighet på grunn av sårbare opplysninger
- to viltkart (derav ett viltkart med opplysninger unntatt offentlighet); jfr. 2.3
- viktige viltopplysninger er lagt inn i databaseverktøyet Natur 2000

2.2 Utvalg av arter

Konsulenten og kommunene har gjort et utvalg av hvilke viltarter som kartlegges (se Solvang 2002b). Fylkesmannen i Hedmark har også utarbeidet anbefalte retningslinjer for viltkartleggingen i kommunene i Hedmark (Fylkesmannen i Hedmark 2003). Denne har vært veiledende for arbeidet i Buskerud. Det har ikke vært praktisk og økonomisk mulig å kartlegge alle viltarter. Utvalget er basert på følgende kriterier:

- Arten må yngle eller hekke i kommunen (tilfeldige funn har mindre verdi i denne sammenheng)

³ Arkiv over funn av sjeldne fuglearter i fylke (<http://home.no.net/nofbu/sjeldenhetskomiteen.htm>)

- Arten må ha viktige funksjonsområder i kommunen. Eksempel på funksjonsområder er yngle- og hekkeområder, vinterbeiteområder, overvintringsområder, rasteplasser, spillplasser, trekkveier etc.
- Arten står på den norske rødlista over truede arter i Norge (DN 1999a)
- Arten er jaktbar eller har økonomisk betydning

2.3 Kartfremstilling

Det er laget et viltkart i målestokk 1:50 000. Kartgrunnlaget er N50 (M711). Direktoratet for naturforvaltning har laget en veileder for hvordan kartproduksjonen bør gjennomføres (DN 2000). Det er laget to typer viltkart

- Viltkart unntatt offentlighet med opplysninger om hekkeplasser for rovfugl og andre arter hvor innsyn skal være begrenset (se kapittel 4.2)
- Offentlig viltkart uten opplysninger om hekkeplasser for rovfugl og andre arter hvor innsyn skal være begrenset (se kapittel 4.2)

Kommunene kan selv produsere ulike temakart basert på det digitale kartet til Asplan Viak

- Biologisk mangfold kart som er en syntese av viltkartet og naturtypekart⁴.
- Ulike temakart for ulike arter/artsgrupper.
- Verdikart, dvs. et kart med viltområdene fordelt på verdi svært viktig (A) og viktig (B). Ved verdisetting er det gjort en vurdering av områdets verdi basert på viltvekter som hver enkelt art er tildelt i DN-håndbok 11-1996. Se for øvrig neste kapittel, 2.4.

2.4 Verdisetting

Alle viltarter er tildelt et vekttall i viltkartleggingshåndboken (DN 1996); vekt 1-5. Dette vekttallet sier noe om artens ”verdi” og bygger på en vurdering av artens status, bestandsutvikling og truetet. DN har gjennom håndboka anbefalt rammer for de ulike artenes viltvekter, men det er opp til fylkesmannen og kommunen å avgjøre hvilke arter og funksjonsområder som bør kartlegges i de enkelte kommuner. Verdisetting av viltområdene ved *utelukkende* å summere viltvekter har man gått bort fra (Terje Kjøkk, DN). I dette systemet ga

⁴ Hallingdalskommunene har laget et biologisk mangfold-kart (viktige områder for biologisk mangfold) etter DN-håndbok 13-1999.

- vektsum 4-5 svært viktig viltområde (A)
- vektsum 2-3 viktig viltområde (B)
- vektsum 1 registrert viltområde. Viltområder med vektsum 1 dreier seg utelukkende om vanlige arter og er dermed lite brukervennlig

I viltkartleggingen i Hallingdal er viltområdets/lokalitetens verdi vurdert etter skala, der vektene til de enkelte artene er veiledende.

- A = svært viktig
- B = viktig
- C = lokalt viktig

2.5 Rødlistearter

I kapittel 4.3 beskrives kortfattet utvalgte viltarters status i kommunene. Naturforvaltningen i dag prioriterer biologisk mangfold og truede arter, såkalte rødlistearter (se DN 1999a). Artene er i ulik grad truet, og de ulike artene er klassifisert i henhold til ulike truethetskategorier (se tabell 1).

Tabell 1. Truethetskategorier i nasjonal rødliste for truede arter i Norge (DN 1999a).

Truethetskategorier		Definisjon
Ex	Utryddet	Arter som er utryddet som reproduserende i landet. Det vil vanligvis omfatte arter som er forsvunnet for mer enn 50 år siden. Ex? Angir arter som er forsvunnet for mindre enn 50 år siden.
E	Direkte truet	Arter som er direkte truet og som står i fare for å bli utryddet i nærmeste framtid dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
V	Sårbar	Sårbare arter med sterk tilbakegang, som kan gå over i gruppen direkte truet dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
R	Sjelden	Sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i en utsatt situasjon pga. liten bestand eller med spredt og sparsom utbredelse.
DC	Hensynskrevende	Hensynskrevende arter som ikke tilhører kategori E, V eller R, men som pga. tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak.
DM	Bør overvåkes	Kategorien omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. For disse artene er det grunn til overvåkning av situasjonen.

3 VILTOMRÅDER

Trusler mot det biologiske mangfoldet:

Fragmentering (oppstykking) og tap av leveområder er i dag den viktigste årsaken til tap av biologisk mangfold i Norge. De viktigste truslene er nedbygging av arealer, intensivt skogbruk og gjengroing i kulturlandskapet. Vår arealforvaltning er derfor svært viktig for opprettholdelse av det biologiske mangfoldet. Dersom ikke de ulike arters krav til leveområder er til stede vil arten forsvinne fra et område.

3.1 Funksjonsområder for ulike arter

For ”vanlige”, jevnt utbredte arter i kommunene er det gjort et utvalg av hvilke funksjonsområder som kartlegges (se 2.2).

De avgrensede viltområdene må ha en forvaltningsmessig betydning. De avgrensede arealene ikke bør være for ”store” for vanlige arter fordi den forvaltningsmessige betydningen reduseres ved at de kartlagte arealene i liten grad tillegges vekt i arealforvaltningen. Videre bør de avgrensede arealene ha en viktig funksjon for arten, for eksempel ved å ha spesielle konsentrasjoner av arten på en tid av året (for eksempel overvintringslokalitet vannfugl) eller at leveområdet er minimumsfaktor for arten (for eksempel vinterbeiteområde for elg).

I forbindelse med revisjonen av viltkartet er det ikke avmerket store funksjonsområder for vanlige arter på viltkartet. Fokus er rettet mot viltområder med en viktig funksjon for en eller flere arter, og da spesielt lokalt sjeldne, fåtallige og/eller rødlistede arter.

En utfordring for kommunene blir å sikre større sammenhengende viltområder med en viktig funksjon for mange viltarter. Dette vil i første rekke dreie seg om fjell-, myr- og heiområder med høy tetthet av vilt og forekomst av viktige viltarter samt større skogområder lite påvirket av moderne skogbruk. Det er også viktig å ha en bevisst holdning til naturen i kulturlandskapet og de løvskogsdominerte områdene som ofte kulturlandskapet, spesielt død ved rike løvskoger og edelløvsskoger. Mange av viltartene i kommunen finnes utelukkende i kulturlandskapet og randsonene til kulturlandskapet.

Utvalget for ”vanlige arter” av hjortevilt og hønsefugler er basert på:

Hjortevilt:

- Hjortevilt. Viktige trekkveier over veg og jernbane er kartlagt. Vinterbeiteområder er minimumsfaktor for elg i regionen. En rekke vinterbeiteområder for elg er kartfestet i viltkartene fra 1986 (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Det er i første rekke hoveddalføret

langs Hallingdalselva fra Ål til Nes som har en stor bestand av elg om vinteren. Elgbestanden har økt siden midten av 1980-tallet, og mange informanter melder at vinterbeiteområdene er de samme i dag men har økt i arealomfang (selv om det lokalt nå er lavere elgbestand på grunn av høyere avskyting de siste årene). Vinterbeiteområder er av den grunn ikke avgrenset i de nye viltkartene.

- Villrein. De administrativt fastsatte forvaltningsgrensene for Norefjell-Reinsjøfjell og Nordfjella villreinområder er benyttet som grense for villreinområdene. Trekkveier er revidert. Forvaltningsgrensene for Norefjell-Reinsjøfjell i Nes kommune er ikke fastsatt av villreinutvalget, men et foreløpig utkast er lagt til grunn som grense for forvaltningsområdet.

Hønsefugler:

- Storfugl. Spillplasser med mer enn 3-4 spillende tiurer er kartlagt. Spillplassene er sjekket opp mot skogbrukskart. Dersom det er hogstflate eller ungskog på den tidligere kartlagte spillplassen er spillplassen tatt ut av viltkartet. Viktige helårsområder/leveområder for storfugl er beskrevet i rapporten, men områdene er ikke avgrenset på kart fordi informasjonen i stor grad er basert på muntlige kilder og ikke feltarbeid. Ressursene er således ikke blitt prioritert i forhold til å digitalisere helårsområder/leveområder for storfugl når avgrensningene av slike områder ikke er undersøkt i felt, og beheftet med usikkerhet. For avgrensninger av de "gamle" storfuglområdene vises det til de gamle viltkartene.
- Rype. Det er kartlagt en del vinterbeiteområder og noen yngleområder for lirype/fjellrype i de gamle viltkartene for kommunene. Dette er ikke gjort i forbindelse med revisjonen da informasjonen ved forrige kartlegging ikke avviker nevneverdig fra dagens situasjon så sant ikke områdene er bygd ned. For avgrensninger av de "gamle" rypeområdene vises det til de gamle viltkartene.
- Orrfugl. Spillplasser med mer enn 10 spillende fugler er kartlagt. Viktige helårsområder/leveområder for orrfugl er ikke avgrenset. For avgrensninger av de "gamle" orrfuglområdene vises det til de gamle viltkartene.

Rovfugl:

I Bekken (1988) er det anbefalt buffersoner rundt hekkelokaliteter for rovfugl i forhold til skogsdrift. I Bekken (1998) er det anbefalt at en bør unngå hogst i en radius av 200 m omkring reir av kongeørn og havørn, og 50 m for fiskeørn, hønsehauk, musvåk og vepsevåk. For hekkende rovfugl i fjell/berg (jaktfalk, vandrefalk og kongeørn) bør en bufferson på 500 m benyttes (Fylkesmannen i Buskerud pers.medd., Odd F. Steen pers.medd.). I forbindelse med miljøsertifisering i skogbruket er en 50 m sone rundt reirlokalteten satt av som ikke-hogst områder, og denne grensa benyttes derfor i denne rapporten for hekkelokaliteter som ligger i skog (som f.eks for hønsehauk). Følgende buffersoner er benyttet i denne rapporten.

- Hønsehauk: 50 m
- Fiskeørn 50 m

- Jaktfalk: 500 m
- Vandrefalk: 500 m
- Kongeørn: 500 m

Det er viktig at buffersoner vurderes i hvert enkelt tilfelle, og at lokale ressurspersoner som kjenner lokalitetene kontaktes ved eventuelle vurderinger av inngrep. Landskapsøkologiske prinsipper som korridorer ut i gammelskog etc. er også viktig å vurdere ved inngrep ved rovfugltreir, spesielt for skoglevende arter som hønschauk.

3.2 Avgrensning av viltområder

Avgrensning av lokalitetene følger i størst mulig grad naturlige grenser i terrenget. Det bør understrekes at de fleste viltområdene ikke er befart i felt. Grensene vil grovt sett være riktige, men feltbefaring vil sannsynligvis endre grensene i enkelte tilfeller.

Utfordringen for å få et godt viltkart er at en må ha gode, nøyaktige og oppdaterte opplysninger om viltartene og viltområdene i kommunen. Dagens kunnskapsstatus er mangelfull for mange arter og områder i kommunene (se for øvrig 4.3), og viltkartet bør derfor revideres om noen år for å fange opp ny kunnskap.

3.3 Forvaltning av viltområder

De avgrensede viltområdene legger ingen juridiske restriksjoner på den tradisjonelle næringsvirksomheten. Grunneiere og rettighetshavere oppfordres imidlertid til å ta hensyn til viltet. I de svært viktige viltområdene bør viltinteressene ha avgjørende betydning for arealforvaltningen. Det er ikke ønskelig med tekniske inngrep i slike områder dersom inngrepene vil redusere viltområdets verdi for viktige og/eller truede arter. Fragmentering (oppstykking) bør unngås da størrelse er en viktig kvalitet for de fleste viltområdene. Ved større utbyggingsprosjekter (for eksempel hytteutbygging, vegutbygging etc) bør kommunen stille krav til at konsekvensene for viltet belyses, både i form av feltregistreringer og rapportering.

4 DATAGRUNNLAG

Det er svært viktig å slå fast at viltkartet representerer kunnskapsnivået pr. i dag, og at kartleggingen på ingen måte må regnes som fullstendig. Dette skyldes at:

- Det har vært lite befaring av aktuelle lokaliteter i felt. I forbindelse med viltkartleggingen har det dog vært avsatt en del tid til å utføre feltarbeid for å vurdere enkelte viltområder. Dette gjelder først og fremst myr- og våtmarkslokaliteter. Områder i skog er i liten grad feltbefart (som storfuglområder, områder for rødlistede hakkespetter).
- Det har av ressursmessige årsaker i liten grad vært mulig å følge opp hvert enkelt viltområde med tanke på status og historisk utvikling på lokaliteten. Dette gjelder for eksempel historikk rundt storfuglleiker.
- For mange arter er kunnskapsstatusen dårlig, og man kjenner i liten grad til viktige leveområder, se 4.3.
- I noen tilfeller er opplysningene gamle og upresise, og det foreligger ikke nyere registreringer fra området.

4.1 Revisjon-kvalitetssikring av data

Viltet er ingen statisk ressurs som registreres en gang for alle. For å opprettholde kunnskapsnivået er det svært nødvendig med *kontinuerlig ajourføring og vedlikehold* av data. Når det kommer inn nye opplysninger om viltartene i kommunen bør ansvarlig i kommunen ha et "system" for lagring av denne kunnskapen til ny revidering av viltkartet. Databasen Natur 2000 er et utmerket verktøy for å kontinuerlig oppdatere data. Videre er et godt samarbeid med lokale jeger- og fiskerforeninger (JFF), Norsk Ornitologisk Forening (NOF) og andre grønne organisasjoner eller personer med kunnskap om viltartene viktig.

Det bør gjennomføres en hovedrevisjon av viltkartet hvert fjerde år i forbindelse med kommuneplanarbeidet.

4.2 Offentliggjøring

Viltkartet og viltområdene i Natur 2000 bør sammen med biologisk mangfold kartet brukes som en integrert del av kommunens arealplanlegging for å sikre en bærekraftig forvaltning av det biologiske mangfoldet i kommunen.

Noen av opplysningene er av sårbar karakter og bør behandles sensitivt av hensyn til mulig faunakriminalitet, forstyrrelse/ufornuftig ferdsel på lokaliteten eller etter ønske fra informant. Dette gjelder spesielt reirplasser for rovfugl, men også spillplasser for skogsfugl. DN-håndbok 11 om viltkartlegging (DN 1996) gir en oversikt over hvilke arter dette gjelder. I følge håndboka skal følgende opplysninger om sårbare arter ha begrenset offentlighet.

- smålom (yngleområde)
- storlom (yngleområde)
- myrhauk (yngleområde)
- hønehauk (yngleområde)
- kongeørn (yngleområde)
- jaktfalk (yngleområde)
- vandrefalk (yngleområde)
- orrfugl (spill/parringsområde)
- storfugl (spill/parringsområde)
- trane (yngleområde)
- dobbeltbekkasin (spill/parringsområde)
- hubro (yngleområde)
- fjellrev (hiområde)

Kommunen bør ha en fagansvarlig (miljø/skog/jordbruk) som har innsynsrett, dvs. kan gå inn i databasen for å se på alle registreringene. For arter hvor det er begrenset innsyn, kan saksbehandler henvende seg til fagansvarlig for å få ut viltopplysninger av mer sårbar karakter.

Det er viktig at Viken skogeierforening får tilgang på opplysninger for å oppfylle miljømål i skogsertifiseringen. Kommunen bør utarbeide avtaler som konkretisere bruk av data som er samlet inn i forbindelse med kartleggingen. Av hensyn til informanter som har levert sårbare opplysninger bør det etableres sikkerhetsrutiner for håndtering av følsomme data slik at disse opplysningene ikke kommer på avveie.

4.3 Kunnskapsstatus

Tabell 2 gir en grov oversikt over kunnskapsstatus for de rødlistede artene som hekker/yngher i Hallingdal.

Tabell 2. Hekkende/ynghende rødlistearter av fugl og pattedyr i Hallingdal

Art	Rødliste-status	Status i Hallingdal	Kunnskapsstatus
Fugler			
Smålom	DC	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Storlom	DC	Flere hekkende par årlig	God
Stjertand	R	Meget fåtallig hekkefunn	Dårlig
Bergand	DM	Fåtallig hekkefugl, i tilbakegang	Dårlig
Havelle	DM	Meget fåtallig hekkefugl	Dårlig
Svartand	DM	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Sjøorre	DM	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Kongeørn	R	Fåtallig hekkefugl	God
Hønehauk	V	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Myrhauk	R	Fåtallig hekkefugl (smågnagerår)	Middels
Vandrefalk	V	Fåtallig hekkefugl	God
Jaktfalk	V	Fåtallig hekkefugl	God
Trane	DM	Flere hekkende par årlig	God
Åkerrikse	E	Observert, i beste fall tilfeldig hekkefugl	Dårlig
Fjellmyrløper	DC	Mulig hekkefugl, status meget usikker	Dårlig
Dobbeltbekkasin	DC	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Hubro	V	Tidligere hekkefugl, status usikker i dag	Middels
Snøugle	V	Tidligere hekkefugl, nå borte i mange år	Middels
Vendehals	V	Fåtallig hekkefugl, i tilbakegang	Dårlig
Dvergspett	DC	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Hvittryggspett	V	Mulig hekkefugl?, i så fall meget fåtallig	Dårlig
Gråspett	DC	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Fjellerke	V	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Pattedyr			
Fjellrev	E	Tidligere ynglende, yngler i grenseområdene	God
Jerv	R	Yngler i grenseområdene mot Hordaland/Sogn Fjordane	Middels
Piggsvin	DM	Utgått fra kommunene	Middels
Oter	DM	Utgått fra kommunene	Middels
Gaupe	DM	Ynglende	Middels
Liten dverg-spissmus	DM	Registrert i Ål, Gol, Hol (Ingvar Byrkjedal pers.medd.).	Dårlig
Flaggermus		Flere rødlistearter, status dårlig kjent	Dårlig
Amfibier			
Liten salamander	DC	Meget fåtallig ynglende, kjent fra to lokaliteter i Hemsedal	Dårlig

For mer utfyllende kunnskap om økologi og utbredelse til de ulike arter kan følgende litteratur anbefales

- Norges dyr. Semb-Johansson, A. (1990).
- Norsk hekkefuglatlas. Gjershaug m. fl. (1994).
- Svensk hekkefuglatlas. Svensson m. fl. (1999).

For mer utfyllende kunnskap om fugle- og dyrelivet i Hallingdal vises til de gamle viltrapportene (FM 1986), og viltrapporten for Hol kommune (Solvang 2002).

4.4 Informanter

Blant kommunenes innbyggere er det flere ressurspersoner med betydelig kunnskap om en rekke fugle- og pattedyrarters utbredelse i kommunen. En lang rekke informanter, både fastboende og hytteeiere/tilfeldig besøkende, har velvillig stilt opp på intervju. Nedenfor står en liste over disse.

Navn	Initialer	Kommune
Andrew Clarke*	ACL	Ål
Bjørn Andersen	BA	Ål
Einar Moen	EM	Ål
Egil Frantzen*	EF	Ål
Lars Lågrind	LL	Ål
Gunnar Dokk	GD	Ål
Geir Olaf Gjerden*	GOG	Ål
Geir Egil Roe*	GER	Ål
Karl Plischewski	KP	Ål
Knut Myro	KM	Ål
Terje Lislevand*	TLI	Ål
Trygve Haug	TH	Ål
Andres Sandbekk	ASA	Nes
Finn-Tore Lindahl	FTL	Nes
Harald Rustand	HRU	Nes
Jon Andreas Ask	JAA	Nes
Kjell Gullingsrud	KG	Nes
Kristian Høva	KH	Nes
Kåre Rasmushagen	KRA	Nes
Kåre Rukke	KRU	Nes
Magne Akervold	MAA	Nes
Mikkel Langaker	ML	Nes
Tore Bekkelund	TB	Nes
Åsmund Høva	ÅH	Nes
Atle Qvale*	AQV	Gol
Einar Mjølid	EMJ	Gol, Hemsedal
Guttorm Rust	GR	Gol

Halvor Slåttestølen	HS	Gol
John Hovind	JH	Gol
Karen Marie Haande	KMH	Gol
Knut Treverket	KT	Gol
Kristoffer Rust	KRU	Gol
Ole Løvdokken	OL	Gol
Olav Eiklid	OE	Gol
Ragnar Haugstad	RH	Gol
Roald Bengtsson*	RBE	Gol
Stian Sannes	SSA	Gol
Øyvind Brenno	ØB	Gol
Øystein Kjerulf Brenno	ØKB	Gol
Bent Fjeldheim	BF	Hemsedal
Knut Erik Langehaug	KEL	Hemsedal
Magne Syversbråten	MSY	Hemsedal
Martin Lindal	MLI	Hemsedal
Nils Kåre Eikre	NKE	Hemsedal
Oddmund Vøllo	OV	Hemsedal
Raymond Sagsveen	RS	Hemsedal
Roar Halbjørhus	RH	Hemsedal
Bill Sloan	BS	Hallingdal
Bård Bredeesen*	BBR	Hallingdal
Frode Løset	FLØ	Hallingdal
Hans Ivar Nesse	HIN	Hallingdal
Lars Egil Furuseth	LEF	Hallingdal
Lars Thomas Poppe	LTP	Hallingdal
Per Furuseth	PFU	Hallingdal
Tore Gunnarsen*	TG	Hallingdal
Torgrim Breichagen	TBR	Hallingdal
Tom Schandy*	TS	Hallingdal

* viser at informantene ikke er bosatt i Hallingdal. De fleste av disse er hytteeier.

5 OMRÅDEBESKRIVELSE

Nedenfor følger en områdebeskrivelse for hvert område som presenteres på viltkartet. Nummer foran hver lokalitet samsvar med lokalitetsnummer i Natur 2000 og nummer på viltkartet. Det er også laget områdebeskrivelser for enkelte områder som ikke er kommet med på viltkartet ("kandidatområder").

I tillegg til disse områdebeskrivelsene er det også systematisert en rekke registreringer som ikke har resultert i viltområder på viltkartet. Disse registreringene er systematisert i et Excel-ark, og de viktigste registreringer er lagt inn i Natur 2000. Eksempel på slike registreringer er lokaliteter hvor de ulike artene som er prioritert i viltkartleggingen er registrert, men som ikke har resultert i et viltområde på viltkartet (for eksempel mulige hekkelokaliteter for rødlistede fuglearter eller andre lokalt sjeldne arter).

5.1 Våtmarksområder

H3 Murmyrane-Flatsjø-Fagersetvatnet, Grøndalen

Viltområde:	Hekke- og trekkområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Svært viktig (A)
UTM (WGS 84):	MN 695 515

Områdebeskrivelse:

Murmyrane-Fagersetvatnet er et svært viktig våtmarksområde. Elva Grøndøla renner igjennom Fagersetvatnet og danner et naturskjønt delta og myrområde. En lang rekke våtmarksfuglearter er observert på trekk eller hekker på lokalitet. De fleste ande- og vadefuglarter som hekker i regionen kan man forvente å observere på trekk i området.

Murmyrane, med sine mange småpytter, har spesiell verdi som hekkelokalitet. Trane skal ha hekket på Murmyrane (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Trane er observert i begynnelsen av juni 2001 (HIN), og lokaliteten er en fast rasteplass for trane under trekket. Storlom er også observert (Fylkesmannen i Buskerud 1986), men det er ikke kjent hekkefunn av storlom ved Fagersetvatn.

En lang rekke ande- og vadefuglarter hekker eller hekker sannsynligvis på lokaliteten, spesielt knyttet til Murmyrane. Grønnstilk, gluttsnipe, rødstilk, strandsnipe, vipe, trane, enkeltbekkasin, rugde, stokkand, krikand, kvinand og toppand er alle arter som hekker eller sannsynligvis hekker. Svømmesnipe er observert i området, mest sannsynlig på trekk. En relativt stor bestand av gulerle hekker på lokaliteten, og ca. 10 par ble registrert i 2003 (egne registreringer). Bestanden av enkeltbekkasin synes også å være god, og flere spillende fugler ble registrert. Vipe finnes i større antall (Fylkesmannen i Buskerud 1986), men ble ikke

observert som hekkefugl i 2003. Under trekket oppholder det seg store mengder småfugl i området, blant annet blåstrupe på trekk. Både gulsanger og kjernebiter er observert i området, og gulsanger er en sannsynlig hekkefugl i området.

Området er også et godt sommerbeiteområde for elg. Totalt sett er dette et av de viktigste våtmarksområdene i Hallingdal, og et særegent område for Hemsedal. Noe fyllmasse var fylt ut langs ved vegen langs Murmyrane. Ytterligere utfylling bør unngås i dette fine våtmarksområdet.

Fagersetvatn er inngående omtalt i elvedatabasen til DN
<http://www.statkart.no/skme/produkt/delta/>

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 29).

Avgrensningen følger avgrensningen i naturtypekartleggingen i Hemsedal, men viltområdet inkluderer også vannarealene i Fagersetvatn og Flatsjø.

Parti fra Murmyrane. Lokaliteten er en av de viktigste våtmarkslokalitetene i Hemsedal.

H85 Langehaug, Ulsåk

Viltområde:	Leveområde for liten salamander
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 8028 4479

Områdebeskrivelse:

Lokaliteten er en av to kjente leveområder for liten salamander i Hallingdal. Det er flere små dammer i området, og liten salamander er hvertfall registrert i den nordligste av dammene som er vist på kart i 1:50 000. Liten salamander ble første gang registrert her for ca. 15 år siden (MLI), og er registrert fram til i dag. Funnet er bekreftet ved Zoologisk Museum i Oslo.

I det småkuperte landskapet er det hvertfall 12 smådammer og pytter (ØK-kart), hvorav de fleste er antatt å være fisketomme. En del av disse dammene er temporære, dvs. at de tørker inn om sommeren. Insektsfaunaen skal også være rik, og blant annet flere arter av øyestikkere er registrert. Da vannene er fisketomme kan de inneha en interessant ferskvannsfaua. Det er ikke hogd noe særlig i området, og totalt foretoner området seg som et spesielt område i Hemsedal og Hallingdal. Insekts- og ferskvannsfauaen bør undersøkes nærmere.

Lokaliteten er ikke omtalt i den forrige viltrapporten.

Hensyn: Det bør ikke drives omfattende skogsdrift på lokaliteten da det vil ødelegge områdets karakter, spesielt visuelt.

H86 Eikreslåttende, Flåmmyri

Viltområde:	Leveområde for liten salamander
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 8427 4021

Områdebeskrivelse:

Liten salamander er også dokumentert i denne lille dammen rett nord av riksveg 52 rundt 1998 (MLI). Ved Flåmmyri, udyrkede myrreal med enkelte vannpytter, bør det også være potensial for liten salamander. Slike fiskeløse myrpytter er klassiske lokaliteter for liten salamander.

Lokaliteten er ikke omtalt i den forrige viltrapporten.

H100 Hundsennvatnet

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 849 528

Områdebeskrivelse:

Hundsennvatnet er et viktig hekkeområde vade- og andefugl (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Det er store myrområder rundt vannet, spesielt nord og øst for lokaliteten. Hundsennvatnet ligger i det varig vernede vassdraget med navn Skogshornområdet. Vassdraget er varig vernet mot kraftutbygging. Lokaliteten ligger på grensa mot Vestre Slidre. Området er lite preget av inngrep som veger og hytteutbygging. Det skal være god vannkvalitet i Hundsennvatnet, med registrerte pH-verdier opp mot 7. Ørekyte finnes dessverre i vannet, og dette er negativt for bunndyrspisende dykkender.

Storlom hekker regelmessig i vannet (BFJ m.fl.), og lokaliteten er ansett som den sikreste hekkelokaliteten for storlom i Hemsedal. Trane har hekket i nærheten av området (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Arten kan hekke i de nordvestligste delene av området, men er antatt å være en ustabil hekkefugl i området (BFJ). Trane er antatt å hekke mer stabilt i Hydalen (BFJ). Svømmesnipe hekker her (Fylkesmannen i Buskerud 1986), og arten er også observert her av lokale informanter i NOF Hemsedal. Rødnebbterne er også observert ved vannet i 1991 og 1992 (Fjeldheim 1998), og arten hekker ved vannet. Rødnebbterna er en sjelden hekkefugl i Buskerud. Det er også en rik spurvefuglfauna rundt vannet (Fylkesmannen i Buskerud 1986), uten at det er kjent hvilke arter dette er.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 41).

H101 Hamartjedne-Attjedne våtmarkssystem

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 840 475

Områdebeskrivelse:

Dette er et viktig våtmarkssystem med myrer og småtjern rett nord av Helsingvatn. Området er relativt godt undersøkt av NOF-Hemsedal, og totalt sett er det registrert mange våtmarks-tilknyttede fuglearter på lokaliteten.

Rødlistearten stjertand er registrert som hekkefugl i nordenden av Attjedn 24.6.1994 (BFJ, KEL). Det er få kjente hekkelokaliteter av stjertand i Hallingdal. Horndykker ble observert i området i 1994, men arten er ikke registrert som hekkefugl. Brunnakke er også observert i området, sannsynligvis på trekk. Ved befarings i 2003 ble vanlig ande- og vade- og vadefuglarter som stokkand, krikand, toppand og rødstilk registrert, krikand ble funnet hekkende (egne registreringer). Trane hekker i området, blant annet i 2003 (MLI), og har også hekket i 2002 (RSA). Hettemåke har også hekket i området ved minimum et tilfelle (KEL), og hekkebestanden ble da anslått til 30-40 par. Hettemåke er en sjelden hekkefugl i Hallingdal, og synes å være tilknyttet de fineste våtmarksområdene. Både dvergalk, jordugle og hornugle er funnet hekkende i området (KEL). Myrhauk er også registrert i området.

Bilde fra lokalitet H101 Hamartjeden-Attjedne våtmarkssystem.

H102 Vannin (Gammen, Nausttjern, Vestretjern)

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 867 436

Områdebeskrivelse:

Viltområdet utgjøres av en rekke mindre vann og myrområder ved Vannin. Det store vannet Vannin utgjør sentrale deler av området. Lokaliteten var med i det forrige viltkartet. Lokaliteten er et våtmarksområde der en rekke ande- og vadefuglarter er observert. Toppand, krikand, sjøorre og bergand er omtalt i den gamle viltrapporten, men det er usikkert hvilke arter som har hekket/hekker på lokaliteten. Det er tidligere gjennomført en undersøkelse av fuglefaunaen i området (Sollien 1982). Sjøorre og bergand ble observert, men det er ikke dokumentert at disse artene har hekket (Sollien 1982), muligens har de kun blitt observert på streif. Sjøorre er dog observert ved flere anledninger, blant annet 4-6 ind. sommeren 1992 (Fjeldheim 1992) og i 2003 (egne registreringer), og kan være hekkefugl.

Storlom hekker sannsynligvis (NOF Hemsedal). Rødnebbterne hekker også i området, og mating av ungfugl er observert. Opptil 10-20 ungfugler er observert august 1993. Trane hekker sannsynligvis, og gråhegre er observert på streif (NOF Hemsedal). Fiskeørn er observert i området, blant annet med kvist i klørne, og det er ikke usannsynlig at arten hekker i området.

Gammel furuskog dominerer i området, og gjør det naturskjønt. Området skal være blant de fineste furuskogsområdene i Hemsedal, men det er lite død ved på lokaliteten. Storfugl er observert i området (egne registreringer).

Lokaliteten er grovt avgrenset, og ikke basert på feltarbeid.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 37).

H103 Eikredammen

Viltområde:	Trekklokalitet for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 860 388

Områdebeskrivelse:

Eikredammen er et menneskeskapt leveområde for fugl. I forbindelse med vassdragsreguleringene er det åpent vannspeil her som trekkende andefugler utnytter. Isen går som regel tidlig i området, og en del våtmarksfugl kan samle seg i selve dammen og de ovenforliggende elvestrekningene. Eikredammen er en typisk "venteplass" på vårtrekket, da rastende fugler venter på at det skal bli åpent vann i fjellområdene.

En lang rekke andefugler er innom området på trekket og blant annet opp mot 50 stokkand, 200 krikkand, 50 toppand, 50 kvinand og 10-15 laksand er registrert på lokaliteten (SSA). Mer fåtallige gjester som storlom (opptil 5-6 ind. på våren; NOF Hemsedal), hornedykker (1 ind. 2.6.1995), stjertand (opptil 5-6 par), brunnakke (opptil 10-15 par), havelle (oppover elvestrekningen), svartand og krikkand er observert på trekk i Eikredammen (NOF Hemsedal, SSA). De vanlige vadefuglartene er observert på trekk i området. Svømmesnipe er også observert i dammen (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Fiskeørn er observert over området.

H104 Dokkmoane-Krokhølen

Viltområde:	Hekke- og trekkområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 814 417

Områdebeskrivelse:

Lokaliteten er et lite og naturskjønt våtmarksområde sør av Hemsil. Små antall med ande- og vadefugl er observert på trekk i området. De vanlige andefugl-artene krikkand, stokkand, kvinand og toppand er registrert i området, men kunnskapsstatus vedrørende områdets funksjon for vilt og fugleliv er dårlig. Det er registrert ett grevlinghi i området, og dette er en sjelden art i Hemsedal (EMJ).

Lokaliteten er sannsynligvis naturlig fisketomt, og kan ha en interessant ferskvannsfauna. Lokaliteten har potensial for salamander blant annet. Området er naturskjønt, og har kvartærgeologiske verdier med grus- og sandavsetninger med blant annet dødisgroper. Det er en del vindfelt skog i området med trær i ulike nedbrytningsstadier, og kan inneha kvaliteter knyttet til vedboende sopper og insekter (EMJ).

Ershovdtjernane

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Ikke avmerket på kart
UTM (WGS 84):	MN 600 550

Områdebeskrivelse:

Lokaliteten var ikke omtalt i forbindelse med forrige viltkartlegging. Tjernene ligger på ca. 1100 m.o.h., øst for Mørkedalen. Et par smålom, antagelig hekkende, ble observert her 15.6.1979 (Sollien 1982). Dette er den eneste kjente, mulige hekkelokaliteten for smålom i Hemsedal. Et fåtall par med smålom hekker i de andre Hallingdals kommunene. Bergand og trane er observert ved tjernet, og begge arter kan være aktuelle hekkefugler (Sollien 1982). NOF Hemsedal vurderer ikke lokaliteten som spesielt rik på våtmarksfugl, og inntil en nøyere vurdering av lokaliteten er gjort tas den ikke med som et viktig område for våtmarksfugl i kommunen. Lite våtmarksfugl ble registrert ved lokaliteten i 2003 (Sigve Reiso pers.medd.).

Lokaliteten er ikke omtalt i den forrige viltrapporten.

5.2 Hønsfugler

5.2.1 Storfugl – helårsområder

Tre storfuglområder er kartlagt i forbindelse med forrige viltkartlegging. Den beste bestanden ("kjerneområdet" finnes i furuskogsområdene nord for Hemsil mellom Ulsåk og Robru (Fylkesmannen i Buskerud 1986, Løset 1990). Det er også storfuglområder i skogstraktene i de sørlige delene av Vannin-Gammen. Det er også storfugl på sørsiden av Hemsil men det er ikke kjent leiker i disse områdene. På Thorsetåsen er det også sett sportegn etter storfugl, og det er ikke usannsynlig at det er et hekkeområde for storfugl på Thorsetåsen (MLI pers.medd.). Tre storfuglleiker er kartlagt i Hemsedal kommune (vedleggsrapport unntatt offentlighet).

Viktige helårsområder for storfugl i kommunen er ikke avgrenset på viltkartet (se forøvrig kapittel 3.1), da de er vanskelige å avgrense uten at det er foretatt befaringer i felt. Nedenfor følger en kort beskrivelse av lokalitetene basert på informasjon ved den forrige viltkartleggingen (Fylkesmannen i Buskerud 1986), nyere informasjon i forbindelse med viltintervjuene samt vurdering av skogbrukskart og hogst.

For å opprettholde eller øke en storfuglbestand i et område er det viktig å ivareta storfuglens dagområder, kyllingenes oppvekstområder, tiurens vinterbeiteområder etc. Det er skrevet mye om forvaltning av storfugl og hvordan man skal gjennomføre eventuell hogst i leik og leveområder for storfugl (se blant annet Rolstad & Andersen 2003). Nyere anbefalte

retningslinjer for hogst ved storfuglleiker er etablert av Norges skogeierforbund, se www.skog.no og artikler i "Skogeieren" i mars og april 2003.

Mørk-Harahaug

Viltområde:	Helårsområde storfugl
Verdisetting:	Ikke avgrenset på viltkartet
UTM (WGS 84):	MN 820 425

Områdebeskrivelse:

Gode storfuglbiotoper hele veien østover til kommunegrensa. Vesentlig eldre furuskog i området. Det er ikke kartlagt leiker i området (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Det avgrensede området i det forrige viltkartet var arealmessig lite, og storfuglområdet strekker seg videre østover til grensa mot Gol.

Viltområdet er omtalt i den forrige viltrapporten (39).

Ormetjern

Viltområde:	Helårsområde storfugl
Verdisetting:	Ikke avgrenset på viltkartet
UTM (WGS 84):	MN 835 433

Områdebeskrivelse:

God storfuglbiotop med blanding av gran og furu. Noen få storfugler i dette området (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Området er arealmessig begrenset.

Viltområdet er omtalt i den forrige viltrapporten (40).

Gjuva, sørsiden av Hemsil

Viltområde:	Helårsområde storfugl
Verdisetting:	Ikke avgrenset på viltkartet
UTM (WGS 84):	MN 818 392

Områdebeskrivelse:

Storfuglterreng i granskog (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Området er arealmessig begrenset.

Viltområdet er omtalt i den forrige viltrapporten (49).

5.2.2 Ryper –vinterbeiteområder- (hekkeområder)

I Hemsedal kommune er det flere spesielt gode vinterbeiteområder for rype. Øvre del av Grøndalen og Mørkedalen, Bulidalen og Hydalen er spesielt gode vinterområder for rype. Her kan det samle seg store flokker om vinteren. Se nedenfor.

H118 Hydalen-Søndre Hydalsvatn

Viltområde:	Hekke- og vinterbeiteområde for lirype Trekk- og (hekke?)område for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 760 600

Områdebeskrivelse:

De sørlige delene av Hydalen er et godt hekkeområde for lirype (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Hydalen har også gode bestander av rype om vinteren, og dette gjelder spesielt de sørlige delene av Hydalen (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Det er frodig vegetasjon med mye vier- og bjørkekratt i Hydalen.

Søndre Hydalsvatn er omtalt som rasteplass for ender på vårtrekk. Store flokker er observert på trekk (Fylkesmannen i Buskerud 1986), men det er ikke oppgitt hvilke arter dette dreier seg om og hvem som var informant.

Søndre Hydalsvatn ligger innenfor Hydalen landskapsvernområde, og er et svært naturskjønt område. Det er kalkrik berggrunn i Hydalen, og området er botanisk interessant (Schandy & Helgesen 2000), med blant annet funn av sjeldne planter knyttet til seterlandskapet i dalen. Grensene for viltområdet følger grensene for landskapsvernområdet.

Det er ikke registrert spesielle konsentrasjoner av hekkende våtmarksfugl på lokaliteten. Rødlistearten dobbeltbekkasin kan finnes i området da det er rik berggrunn i Hydalen. Trane har hekket ved Søndre Hydalsvatn da det er funnet en død traneunge som bare var noen få dager gammel (BFJ). Det er svært frodig fjellbjørkeskog med mye gamle trær i de østlige delene av Hydalen, med tett bestand av spurvefugl, småpattedyr og rovfugl. Det er muligens en god bestand av hulerugere i området (Fylkesmannen i Buskerud 1986). Lite materiale er publisert vedrørende viltet i området.

På Oppland-sida ligger Øynadn/Larsgardsmyrane naturreservat, som er vernet på grunn av det rike fuglelivet. Det er gjennomført ornitologiske registreringer ved Øyadn/Larsgardsmyrane (Bergheim & Johnsen 1983), og mange interessante fuglearter hekker i dette området.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 7, 31, 32 og 42).

H119 Grøndalen

Viltområde:	Vinterbeiteområde for rype
Verdisetting:	Svært viktig (A)
UTM (WGS 84):	MN 640 630

Områdebeskrivelse:

Øvre deler av Grøndalen er svært gode vinterbeiteområder for rype der ryper fra omkringliggende fjellområder trekker ned i bjørkeskogen om vinteren. Området er også et svært godt område for hare (Fylkesmannen i Buskerud 1986).

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 6).

H120 Bulidalen

Viltområde:	Vinterbeiteområde for rype
Verdisetting:	Svært viktig (A)
UTM (WGS 84):	MN 620 570

Områdebeskrivelse:

De sørlige delene av Bulidalen har svært gode vinterbeiteområder for rype der ryper fra omkringliggende fjellområder trekker ned i bjørkeskogen på vinteren. Det går en markert kraftledning gjennom området. Bulidalen er referanseområde for tellinger av stamfugl om våren, og det foreligger gode data fra området.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 3).

H121 Mørkedalen

Viltområde:	Vinterbeiteområde for rype
Verdisetting:	Svært viktig (A)
UTM (WGS 84):	MN 570 540

Områdebeskrivelse:

Mørkedalen har svært gode vinterbeiteområder for rype og det kan være store konsentrasjoner av ryper i fjellbjørkeskogen i de sørlige delene av dalen, spesielt fra Støngenuten til Storeskard (det avgrensede området). Området er også mye benyttet om høsten. Det er gjort omfattende registreringer av kraftledninger som dødelighetsfaktor på rype i Mørkedalen (se Bevanger & Sandaker 1993). I perioden april 1989-mai 1992 er det registrert 192 ryper som døde etter kollisjon med kraftledningene. Hekketettheter av rype i området er også målt, og gjennomsnittlig antall vårterritorier av lirype i området økte fra 3,2 par pr km² i 1989 til 5,6 par pr km² i 1992.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (viltområde 1).

5.3 Andre viltområder

Fagersetvatnet

Viltområde:	Hekkeområde for sandsvale
Verdisetting:	Lokalt viktig (C)
UTM (WGS 84):	MN 693 507

Områdebeskrivelse:

Sandtak av morenemateriale. Sandsvalekoloni på 10 hekkende par. Kolonien er befart av Hans Ivar Nesse 11.6.2001. Sandtaket er nå sanert, og ved besøk i 2003 ble kun 2 reir av sandsvale funnet under rotvelt av gammel furu. Lokaliteten er av den grunn tatt ut av viltkartet. Sandsvalene har gode næringsforhold i Fagersetvatnet. Lokaliteten er lagt inn i Natur 2000 som lokalitet H2.

5.4 Villrein

H122 Nordfjella villreinområde

Viltområde:	Villreinområde
Verdisetting:	Svært viktig (A)
UTM (WGS 84):	MN 580 490

Områdebeskrivelse:

Svært viktig leveområde for villrein. Grensene for Nordfjella villreinområde i viltkartet følger grensene til forvaltningskartet for Nordfjella. Villreintrekkene er lagt inn på viltkartet.

H130 Nordfjella villreinområde – Øljusjøen S

Viltområde:	Villreintrekk
Verdisetting:	Registrert villreintrekk
UTM (WGS 84):	MN 500 535

Områdebeskrivelse:

Helårstrekk.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (lokalitetsnummer 45).

H131 Nordfjella villreinområde - Bakkestølbotn

Viltområde:	Villreintrekk
Verdisetting:	Registrert villreintrekk
UTM (WGS 84):	MN 590 500

Områdebeskrivelse:

Tidligere mye brukt trekk blant annet på høsten da villreinen beiter sopp i den øvre delen av bjørkeskogen i Mørkedalen. Mindre i bruk nå.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (lokalitetsnummer 46).

H132 Nordfjella villreinområde – Flævatn N

Viltområde:	Villreintrekk
Verdisetting:	villreintrekk
UTM (WGS 84):	MN 660 460

Områdebeskrivelse:

Erstatningstrekk etter at naturlig trekkvei over tangen mellom Gyrinos og Flævatn ble brutt ved vassdragsregulering. Lite brukt i dag på grunn av gjerde ved Flævatndemningen og gjerde ved Fanitullvegen. Villreinen bruker området helt ut til Svarthammaren.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (lokalitetsnummer 47).

H133 Nordfjella villreinområde – Flævatn Ø

Viltområde:	Villreintrekk
Verdisetting:	villreintrekk
UTM (WGS 84):	MN 672 445

Områdebeskrivelse:

Erstatningstrekk etter at naturlig trekkvei over tangen mellom Gyrinos og Flævatn ble brutt ved vassdragsregulering. Villreinen bruker området helt ut til Svarthammaren. Lite brukt i dag, men rein trekker enkelte ganger over her.

Kilder: Lokaliteten er omtalt i den forrige viltrapporten (lokalitetsnummer 48).

5.5 Elg og rådyr

5.5.1 Vilttrekk

Det er spesielt i området sør-øst for Ulsåk og mot kommunegrensa til Gol at de fleste viltulykkene i Hemsedal inntreffer (FM i 1992). Denne strekningen bør ses i sammenheng med kollisjonsutsatt strekning i Gol kommune på grensa mot Hemsedal.

Vilttrekkene er ikke lagt inn i Natur2000, men har områdenummer som samsvarer med viltkartet.

H120 Flåmyri-Gol grense

Viltområde:	Trekkvei
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 845 399

Områdebeskrivelse:

På denne strekningen langs RV 52 skjer det mange viltulykker (FM 1992). Strekningen strekker seg over flere kilometer. Elg trekker fram og tilbake her hele året (FM 1986). Området ligger i et godt vinterbeiteområde for elg i kommunen (FM 1986), og påkjørsler skyldes som regel elg på vinterbeite.

H121 Nedre Myte

Viltområde:	Trekkvei
Verdisetting:	Viktig (B)
UTM (WGS 84):	MN 803 816

Områdebeskrivelse:

Denne strekning på 2.6 km har flest viltulykker i Hemsedal (FM 1992). Dette er en strekning hvor det oppholder seg elg hele året, men med størst tetthet om vinteren. Området ligger i et godt vinterbeiteområde for elg i kommunen (FM 1986), og påkjørsler skyldes som regel elg på vinterbeite.

6 KILDER

Litteraturlisten nedenfor viser total kildeliste for viltkartleggingen i kommunene Nes, Ål, Gol og Hemsedal.

Bengtsson, R. 1994. Ornitologiske observasjoner i Sør-Norge i hekkesesongen 1994. Notat. 11s.

Bernhoft, Osa, A. 1928. Fuglelivet på Djup. Bidrag til Hallingdals fauna. Norsk ornitologisk tidsskrift (3), s. 83-92.

Bekken, J. 1992. Verneplan IV. Fuglefaunaen i vassdrag på Østlandet. NVE publikasjon 29/1992.

Bergheim, S & Johnsen, J. I. 1983. Øynadn, Valdres Vestfjell. Vegetasjon og fugl. Hovedoppgave ved Telemark Distriktshøgskule. 87s.

Bevanger, K. & Sandaker, O. 1993. Kraftledninger som mortalitetsfaktor for rype i Hemsedal. (Power lines as a mortality factor for willow grouse in Hemsedal). - NINA Oppdragsmelding 193: 1-25.

Bevanger, K. 1990. Rypekollisjoner mot kraftledninger i Hemsedal. (Willow grouse and power-line wire strikes in Hemsedal). - NINA Oppdragsmelding 049: 1-15.

Breiehagen, T. 1979. Rapport fra fugleregistreringer utført ved noen våtmarksområder i Hol og Ål sommeren 1979. Fylkesmannen i Buskerud. 22s.

Bære, G. 1978. Dyreliv i Hallingdal. En bibliografi.

Dolmen, D. & Strand, L. Å. 1997. Preliminært amfibieatlas med fylkesvis statuskommentar. Vitenskapsmuseet – Zoologisk notat 1997-2, 1-27.

Fjeldheim, B. 1998. Fuglefaunaen i Hemsedal. Norsk Ornitologisk Forening. Hemsedal lokallag. Foreløpig rapport. 11s. Inkl. artsliste ajour pr. 18.8.1997.

Flå kommune, 2003. Villreinskart østre del av villreinstammen Norefjell-Reinsjøfjell. Vedtatt av villreinutvalget 5.6.2003.

Fylkesmannen i Buskerud, 1986. Vedleggsrapport til viltområdekart i kommunene Hemsedal, Gol, Ål og Nes. Rapporter for hver av disse kommunene. Noen av rapporten ble ikke ferdigstilt før i 1987, men referansene er satt til 1986 for enkelthetens skyld.

Fylkesmannen i Buskerud, 1989. Oter i Buskerud. 7s.

Fylkesmannen i Buskerud, 1982. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Buskerud fylke. 73s.

Fylkesmannen i Buskerud, 1992. Elg – Bilkollisjon. Registrering av påkjørsler av vilt i Buskerud og forslag til ulykkesreduserende tiltak. 163s.

Fylkesmannen i Buskerud 2000. Verneområder i Buskerud. Kart. Miljøvernavdelingen.

Fylkesmannen i Buskerud 2002. Data fra Prosjekt kongeørn i Buskerud. Excel-regneark.

Furuset, P. 1995. Rapport fra kongeørnundersøkelser i Buskerud i 1994. Rapport til Fylkesmannens miljøvernavdeling i Buskerud.

Furuset, P. 2001. Rovfuglundørsøkelser i Gol og Ål kommune 2001. Norsk Ornitologisk Forening avdeling Buskerud, Geilo lokallag. Notat. 8s.

Gjershaug, J.O, Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. 1994. Norsk Fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening (NOF), Klæbu. 551 s.

Gundersen, W. H. 1980. Verneplan for våtmarker i Buskerud. Golsfjellet i Gol. Ornitologiske registreringer. Rapport. 16s.

Gundersen, W. H. 1981. Golsfjellet i Gol, Buskerud. Omtale av registrerte fuglearter og andre faunaobservasjoner. Rapport. 27s.

Gaare, E. 1986. Lavbeiter i Hemsedal-Hallingskarvet villreinområde. Foreløpig rapport. Stensil 14s. Direktoratet for naturforvaltning.

Gundersen, W. H. 1981. Fuglelivet ved Lyseren i Gol. Buskskvetten 5: 55-64.

Gundersen, W. H. 1982. Fuglefaunaen i Gol kommune. Buskskvetten (1-1982), 6, 24-25.

Jerstad, K. 2001. Elgforvaltningen i Buskerud 2001. Rapport til Fylkesmannens miljøvern-avdeling i Buskerud.

Johnsen, I. & Roe, G. E. 1980. Fuglelivet i Gol kommune. Buskskvetten 4: 16-20.

Lilleli, L. & Brattåker Håheim, Å 1999. Sangsvane *Cygnus cygnus*. Utviklinga av vinterbestanden i Strandafjorden 1967-1999. Kandidatoppgave, Høgskolen i Nord-Trøndelag, avdeling for naturbruk, miljø- og ressursfag.

Lindal, M. 1983. Fuglefaunaen i Hemsedal kommune. Stensil 7s.

Næss, Ø. A. 1997. Elgbeiterregistreringer i Ål i Buskerud 1995-1997. Prevista-rapport. Oppdrag for Ål kommune og Fylkesmannens landbruksavdeling.

- Odden, L. O. 1970. Noen fugleobservasjoner fra Ål i Hallingdal. *Sterna*, 9, 111.
- Ree, V. 1998. Sangsvane på Hardangervidda i hekkesesongene i 1997-1998. *Buskskvetten* (4-1998), 112-118.
- Rekdal, Y. 2001. Vegetasjon og beite på Golsfjellet. NIJOS-rapport 3/2001. 48s. (m/vegetasjonskart for Golsfjellet).
- Rolstad, E. & Andersen, J. 2003. Storfugløkologi og skogbehandling. Skogforsk-Løvenskiold. 40s.
- Schandy, T. & Helgesen, T. 2000. Naturperler i Buskerud. 239s.
- Semb-Johansson, A. (red.) 1990. Norges Dyr. Pattedyrene 1-3. Cappelen Forlag, Oslo.
- Sollien, A. 1982. Fugl og pattedyr i Hemsedal. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitet i Oslo. 33s.
- Solvang, R. 2002a. Viltkartlegging i Hol kommune 2002. Sluttrapport. 49s. Samt vedlegg til viltrapport med områdebeskrivelser (unntatt offentlighet).
- Solvang, R. 2002b. Viltkartlegging i Hallingdal. Prioriterte arter i kartleggingen. Notat 2s.
- Smukkestad, B. (årstall ikke oppgitt). Samlet plan. Fagrapport vilt. Prosjekt 52. Flya. Fylkesmannen i Buskerud.
- Smukkestad, B. 1983. Samlet plan. Fagrapport vilt. Prosjekt 65. Hemsil III. Stensil 6s. Fylkesmannen i Buskerud.
- Smukkestad, B. 1984. Samlet plan. Fagrapport vilt. Prosjekt 86. Rukkedal. Stensil 6s. Fylkesmannen i Buskerud.
- Smukkestad, B. 1984. Samlet plan. Fagrapport vilt. Prosjekt 87. Sandåni. Stensil 6s. Fylkesmannen i Buskerud.
- Smukkestad, B. 1985. Samlet plan. Fagrapport vilt. Prosjekt 89. Sævreelvi. Stensil 7s. Fylkesmannen i Buskerud.
- Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår fågelvärld, supplement 31, Stockholm. 552.
- Ål kommune, 2001. Temakart elgtrekk. Kart over elgtrekk og hytteområder. Teknisk etat. Versjon april 2001.

Andre gjennomgåtte kilder

Kildene under er gjennomgått, men ikke referert i selve viltrapporten.

Jaren, V. & Løset, F. 1986. Samlet plan. Fagrapport vilt. Prosjekt 64. Todøla. Stensil 7s. Fylkesmannen i Buskerud.

Hegvik, K. 1984. Samlet plan. Avsnitt til vassdragsrapporten, naturvern. Prosjekt 50. Flya. Stensil 4s. Fylkesmannen i Buskerud.

Andre kilder

Følgende kilder har det ikke lyktes å få tak i. Disse bør vurderes å sjekke ved neste revisjon av viltkartet.

Andersen, B. A., Myhr, S., Røv, N. & Schei, P. J. 1971. Ornitologiske undersøkelser på Hardangervidda 5.-14.juli 1970. Rapport til NVE. 14s. Usikkert om dette gjelder Hardangervidda i Buskerud.

Gunnarsen, T. 1982. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av Hallingdalselva ved Kolsrud. Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. Stensil 2s. NOF avd. Buskerud. (Hovedsakelig Flå).

Gunnarsen, T. 1983. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av vannfallet fra Svartevatnområdet og ned mot Odden, Fønnebøfjorden. ved Kolsrud. Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. Stensil 5s. NOF avd. Buskerud. (Nore & Uvdal).

Gunnarsen, T. 1984a. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av Rolvelv og Kvetåa. Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. Stensil 8s. NOF avd. Buskerud (Nore & Uvdal)..

Gunnarsen, T. 1984. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av Oset og Flya. Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. Stensil 8s. NOF avd. Buskerud.

Gunnarsen, T. 1984. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av Sandåi. Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. Stensil 7s. NOF avd. Buskerud.

Gunnarsen, T. 1984. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av Sævreevi (Stai). Rapport til Fylkesmannen i Buskerud. Stensil 4s. NOF avd. Buskerud.

Gunnarsen, T. 1984c. Ornitologiske betraktninger vedrørende en eventuell utbygging av Lengjedalen. Hol i Buskerud og Ulvik i Hordaland. Norsk Ornitologisk avdeling Buskerud. Stensil Hol 4s. Hol

Syvertsen, P.O., Knivstøen, L., Gunnarsen, T. & Sjøblom, M. 1978. Verneplan for våtmarker i Buskerud. Noen rapporter fra ornitologiske registreringer i 1978. Stensil. Friluft- og naturvernkonsulenten i Buskerud.